

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

економічної теорії

на тему:

«Аналіз факторів економічного зростання»

Студентки 2 курсу групи Ф-22

Кушнір О.І.

Науковий керівник:

к.е.н. Вірковська А. А.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

План

Вступ

1. Теоретико-методологічні основи економічного зростання
2. Аналіз динаміки і особливостей економічного зростання національної економіки
3. Проблеми та шляхи вдосконалення економічного зростання в Україні

Висновки

Список використаних джерел

Зміст

Вступ.....	1
1. Теоретико-методологічні основи економічного зростання	6
2. Аналіз динаміки і особливостей економічного зростання національної економіки.....	13
3. Проблеми та шляхи вдосконалення економічного зростання в Україні.....	21
Висновки.....	26
Список використаних джерел.....	28

Вступ

Актуальність дослідження. Упродовж багатьох років однією з основних довгострокових цілей економічної політики будь-якої країни є стимулювання економічного зростання. Економіка, яка зростає, може повніше задовольняти потреби людей і ефективніше розв'язувати соціально-економічні проблеми. Збільшення заробітків у ході економічного зростання створює можливості сім'ям і окремим особам отримувати додаткові матеріальні блага і послуги без відмови від споживання інших життєвих благ. Економічне зростання дає змогу країні боротися з бідністю та забрудненням довкілля без зниження наявного рівня споживання та скорочення інвестицій. Також створює можливості для скорочення робочого часу і збільшення часу відпочинку й дозвілля. Економічне зростання полегшує розв'язання проблеми обмеженості ресурсів й дає змогу нації зберігати державну незалежність.

На сьогоднішній день в Україні виникає ряд перешкод, що стримують та уповільнюють економічне зростання. В першу чергу вони пов'язані з інституційним або громадським середовищем. Також поширені корупція, хабарництво, які погіршують умови для підприємницької та інвестиційної діяльності.

Отже, основною проблемою нашого часу є забезпечення стабільного економічного зростання в Україні та ефективного функціонування національної економіки.

Проблеми економічного зростання розглянуті та досліджені в працях С. Кузнеца, Є. Домара, Р. Харрода, Р. Солоу.

Вітчизняні економісти такі як: О.М. Головінов, В. Попова, А. Шевцов, С. Дзюбик, Я. Белінська розглядають можливі шляхи українського економічного зростання. Проте досі немає чітких тверджень того, чи є можливість збалансованого та стабільного зростання в Україні і як його досягнути в умовах кризових станів економіки.

Мета роботи полягає в з'ясуванні та аналізі основних рис економічного зростання національної економіки, обґрунтуванні теоретичних засад

економічного зростання, факторів впливу, типів та показників економічного зростання, виявлення тенденцій та особливостей його розвитку в Україні та шляхи забезпечення сталого економічного зростання національної економіки.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

- 1) розкрити теоретико-методологічні основи економічного зростання;
- 2) проаналізувати динаміку економічного зростання національної економіки;
- 3) визначити шляхи забезпечення стабільного економічного зростання в Україні.

Об'єкт дослідження. Процес економічного зростання.

Предмет дослідження. Економічне зростання національної економіки: динаміка та фактори, які впливають на національне зростання економіки.

1. Теоретико-методологічні основи економічного зростання

Економічне зростання – це найважливіша категорія науки «макроекономіка», яка відображає зміни у національній економіці, які визначаються розширенням масштабів виробництва національного продукту і підвищенням загального рівня добробуту нації. Завдяки цьому економічне зростання є однією з основних цілей суспільства поряд з економічною ефективністю, економічною свободою тощо.[1]

Суть економічного зростання економічною літературою визначається по-різному. З одного боку, воно визначається як збільшення загального обсягу ВВП за певний період або як збільшення ЧНП на душу населення, а з іншого - економісти ототожнюють економічне зростання з розвитком економіки взагалі (зростання продуктивних сил, суспільного продукту, добробуту населення тощо). Однак більшість вчених під економічним зростанням розуміють такий економічний розвиток, коли протягом певного періоду кількісно і якісно зростає суспільне виробництво, яке перебуває в постійному русі.

Економічне зростання дає можливість вирішити основні проблеми соціально-економічного розвитку, питання нестачі ресурсів виробництва, забезпечити зростаючі потреби людей в послугах і товарах, що мають постійний характер.[2]

Економічне зростання як окремий напрям економічної теорії виділився лише наприкінці 30-х років ХХ ст. хоча його поняття вже було застосоване у працях економістів ХVIII-ХІХ ст.

На сучасному етапі є дві основні групи теорій економічного зростання: неокласична та кейнсіанська і неокейнсіанська.

Неокласична теорія передбачає, що ринкова економіка за своєю природою стабільна і має тенденцію до повної зайнятості. Вважається, що ціни факторів виробництва зберігають довгострокову гнучкість і відбувається заміщення факторів у відповідь на зміну їх ціни. А це приводить до зміни співвідношення між використаними факторами виробництва, що збільшує

капіталомісткість. Цим саморегулюванням і забезпечується економічне зростання.

Кейнсіанська і неокейнсіанська теорії розглядають ринкову економіку як нестабільну за своєю природою. Умови, необхідні для підтримання рівноваги, на думку прибічників цих теорій, настільки складні, що вірогідність їх виконання дуже мала. Тому для забезпечення динамічної рівноваги потрібна регулююча роль держави.[3]

Уперше модель економічного зростання на основі виробничої функції було запропоновано у 1928 році американськими економістами Чарльзом Коббом і Пітером Дугласом.

Ця виробнича функція в економічній науці одержала назву виробничої функції Кобба-Дугласа.

Виробнича функція Кобба-Дугласа – це макроекономічна модель економічного зростання.

Методологічна основа моделі містить положення про участь у виробничому процесі тільки двох факторів (праці та капіталу) і про присутність фізичної продуктивності капіталу)

Виробнича функція Кобба-Дугласа подається у такому вигляді:

$$Y = AK^{\alpha}L^{\beta}$$

де Y – обсяг виробництва, доходу;

K – капітал;

L – праця;

A – коефіцієнт пропорційності ;

α і β – коефіцієнти еластичності обсягів виробництва (доходу) на 1% приросту відповідних факторів виробництва.

Модель Р.Харрода була запропонована вченим у 1939 році.

Модель Харрода визначається формулою:

$$\Delta Y/Y_{(t-1)} = 1/(\beta/S'-1) = S'/(S'-\beta)$$

Де, $\Delta Y/Y_{(t-1)}$ – темп зростання доходу;

S' – гранична схильність до заощаджень;

β – акселератор.

Модель зростання Роберта Солоу, яку він розробив у 1956 р. Вона зважає на вплив трьох факторів економічного зростання: технологічного прогресу (E), праці (L) та капіталу (K).

З урахуванням технологічного прогресу виробнича функція видозмінюється, набуваючи такого загального вигляду:

$$Y = f(K, L \times E)$$

Перевагою моделі Солоу є розмежування цих факторів і поступове дослідження впливу кожного з них на процес довгострокового зростання національного доходу.

Ще однією моделлю економічного зростання є **модель Хікса** – це неокейнсіанська модель взаємодії мультиплікатора – акселератора. Модель Хікса має таку формулу:

$$Y_n = (1 - s) Y_{n-1} + b(Y_{n-1} - Y_{n-2}) + I_n \alpha$$

Де $Y_{(n)}$ – національний дохід;

S – частка заощаджень в НД;

$(1-s)$ – частка споживання в НД;

b – коефіцієнт акселерації;

$Y_{(n-1)}$ – національний дохід в $(n-1)$ –му році;

$Y_{(n-2)}$ – національний дохід в $(n-2)$ –му році;

$I_n \alpha$ – автономні інвестиції в n –му році.

Дана формула відображає дві сторони взаємозв'язку між інвестиціями та національним доходом. [4]

Головна мета економічного зростання - збільшення обсягів економічних благ, що сприяє поліпшенню життя населення, створенню стабільної сприятливої соціально-політичної ситуації в країні, підвищенню її міжнародного авторитету, зростання добробуту і збільшення національного багатства. Чим більше виробничий потенціал країни і чим вищі темпи економічного зростання, тим вище рівень і якість життя.

Економічне зростання вимірюється в натурально-речовій (асортименти товарів і послуг) і у вартісній (грошова оцінка товарів і послуг) формах.

Основними джерелами економічного зростання є:

- пропозиція чинників виробництва;
- стан інфраструктури;
- зростання продуктивності чинників на основі технологічного прогресу, ділові стратегії і взаємодія фірм;
- фактори сукупного попиту (доходи і поведінка домогосподарств, зовнішні чинники);
- політика уряду [5]

Окремого конкретного показника, що визначає економічне зростання, не існує. Розглядаючи економічне зростання як критерій економічного розвитку країни, найчастіше його вимірюють або темпами зростання обсягу виробленого ВВП, або темпами зростання цього показника в розрахунку на душу населення. Саме постійно зростаючі обсяги виробленого в країні ВВП забезпечують підвищення рівня життя населення, дозволяють здійснювати необхідні інвестиції, вирішувати екологічні та оборонні проблеми.[6]

У контексті зміни параметрів національного продукту встановлюють такі показники зросту: абсолютний приріст, темп зростання, темп приросту, середньорічні темпи зростання і приросту. Перший відноситься до абсолютних, а решта – до відносних.

1) Економічне зростання класифікують за типами та темпами:

За темпами розрізняють високі і низькі. Світовий досвід свідчить, що нормальними темпами економічного зростання є річні темпи на рівні 3-5%.

Розрізняють два типи економічного зростання: інтенсивне та екстенсивне.

Екстенсивне економічне зростання відбувається через кількісний приріст виробничих факторів і незмінного їх технологічного рівня і продуктивності національного виробництва. Екстенсивний тип ґрунтується на розширенні сфери виробництва. А це значить, що національний продукт наростає внаслідок

кількісного нарощення всіх виробничих чинників за умови, що їх віддача залишається сталою або бодай спадною.

Інтенсивний тип економічного зросту можна досягнути шляхом якісного удосконалення виробничих агентів і підняття ефективності їх вживання. За інтенсивного зросту виробнича сфера залишається практично незмінною, а приріст ВВП забезпечується за рахунок зросту капіталовіддачі і зниження капіталомісткості продукту. Це значить, що інтенсивний тип економічного зросту відбувається на засадах технологічного і технічного вдосконалення виробництва, дієвих зрушень у кваліфікації робочої сили та її структурі, заощадженні природних ресурсів на всіх етапах їх використання. Розмежування економічного зросту на інтенсивне та екстенсивне є певною мірою відносним.

Реальне економічне зростання супроводжується багатоманітними поєднаннями інтенсивних і екстенсивних чинників. Переважно екстенсивний тип зростання незначною мірою підвищує соціальну та економічну продуктивність національної економіки. Переважно інтенсивний тип економічного зростання базується на раціональному використанні ресурсів, розвитку і використанні НТП і сучасних технологій у виробничому процесі.

2) за критерієм часового фактора:

- короткострокове, яке характеризується зростанням ВВП у межах заданих ресурсів та наявних технологій для досягнення повного рівня зайнятості;
- довгострокове, спрямоване на досягнення стратегічно визначених цілей на основі використання передових технологій;

3) за специфікою використання факторів зростання:

- потенційне економічне зростання, за якого ВВП зростає в результаті залучення до обороту всіх потенційних ресурсів;
- фактичне економічне зростання, яке визначається реальними потребами суспільства, фактичним платоспроможним попитом та наявним рівнем ресурсного забезпечення;

4) за суспільними можливостями досягнення економічного зростання:

- природне зростання, яке зумовлене зростанням чисельності населення, а звідси і сукупних споживчих витрат;
- гарантоване, яке підтримується реальним сектором економіки і відповідає потребам споживачів;
- кон'юнктурне, яке формується в конкретних економічних умовах за наявної ресурсної бази. [7]

Важливим аспектом теорії економічного зростання є ряд факторів. Під факторами економічного зростання розуміються причини, які його породжують. До них належать явища і процеси, що визначають можливості збільшення реального обсягу виробництва, підвищення ефективності і якості зростання (додаток А).

Найважливішими факторами економічного зростання є :

- 1) ріст вкладень капіталу в економіку (ріст інвестицій). Характеризується тим, що саме збільшення загального обсягу ВВП і масштабів виробництва відбувається завдяки приросту капіталовкладень;
- 2) розподіл національного доходу. Для розширення виробництва більші можливості тоді, коли більше національного доходу надходить у фонд нагромадження;
- 3) число зайнятих у виробництві працівників. Збільшення зайнятості за інших рівних умов збільшує обсяг виробництва

Також виділяють інші три групи чинників: фактори розподілу, фактори попиту, фактори пропозиції.

Фактори попиту – це чинники, які забезпечують ріст сукупних витрат, що є передумовою збільшенню обсягів доходу і виробництва. Якщо населення буде пред'являти попит на ринку, тоді буде існувати і пропозиція.

До факторів попиту відносять:

- відсоткова ставка за кредит;
- рівень податкового навантаження;
- державні видатки;
- рівень завантаження виробничих потужностей.

Фактори пропозиції – це нарощення існуючої кількості ресурсів, розширення або покращення якості технологічних можливостей, технічних знань, новинок, що дає можливість виробництву збільшувати обсяг послуг і товарів, а, як наслідок, до зростання їх пропозиції на ринку.

До факторів пропозиції відносять такі чинники:

- якість і обсяг трудових ресурсів (кваліфікація, мотивація до праці, пропозиція робочої сили);
- якість і обсяг природних ресурсів (земля, енергоносії, корисні копалини, вода, клімат);
- рівень організації і технології виробництва;
- інформаційне забезпечення.

Фактори розподілу – це здатність економіки розподіляти і перерозподіляти різні види ресурсів для отримання таких показників динаміки економічного зростання, які дають можливість забезпечення фактору пропозиції.

Отже, економісти всіх напрямків і шкіл були переконані в тому, що економічне зростання необхідне для підвищення рівня матеріального добробуту та життя населення. На підставі різних теоретичних підходів можна розробити багато варіантів економічної політики спрямованої на економічне зростання, зокрема національної економіки. В даний час все більше уваги приділяється новій якості економічного зростання. У зв'язку з цим змінюється структура ВВП і нова структура, що складається в основному з продуктів галузей, що забезпечують НТП, забезпечує новий рівень споживання. Одночасно в суспільстві здійснюється динамічне зростання сфери послуг та інформатики, які відтісняють старі галузі.[8]

2. Аналіз динаміки і особливостей економічного зростання національної економіки

Зростання економіки – важливий аспект розвитку держави, оскільки це чи не найголовніший чинник покращення рівня життя її населення. В Україні, впродовж її всього існування, гостро постає питання досягнення стабільних темпів економічного зросту, адже в нашій державі спостерігається велике відставання від країн із розвиненою ринковою економікою. Для досягнення позитивних результатів, українському урядові необхідно розробити чітку економічну політику, спрямувавши її на підтримку стабільного економічного зросту.

Для визначення та оцінки економічного стану нашої держави, пріоритетних напрямків розвитку і їх змін, що відбувалися останніми роками, доцільно ознайомитись з декількома макроекономічними показниками.

Оскільки, економічне зростання – це збільшення розмірів реального ВВП одного періоду порівняно з іншим, тому слід розглянути його динаміку.

Динаміка ВВП 2010-2016рр.

Таблиця 2.1

Рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Номінальний ВВП , млрд. грн.	1082,5	1316,5	1408,8	1454,8	1566,8	1979,5	2383,1
Темп росту номінального ВВП, у %	118,5	121,6	107,0	103,3	107,7	126,3	120,3
Реальний ВВП, у % до попереднього року	104,2	105,1	100,2	100,0	93,2	90,1	101,7

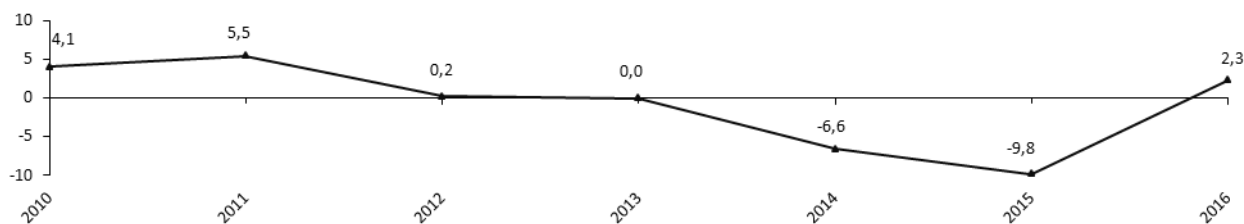

Рисунок 2.1 Зміна обсягу ВВП (у % до попереднього року)

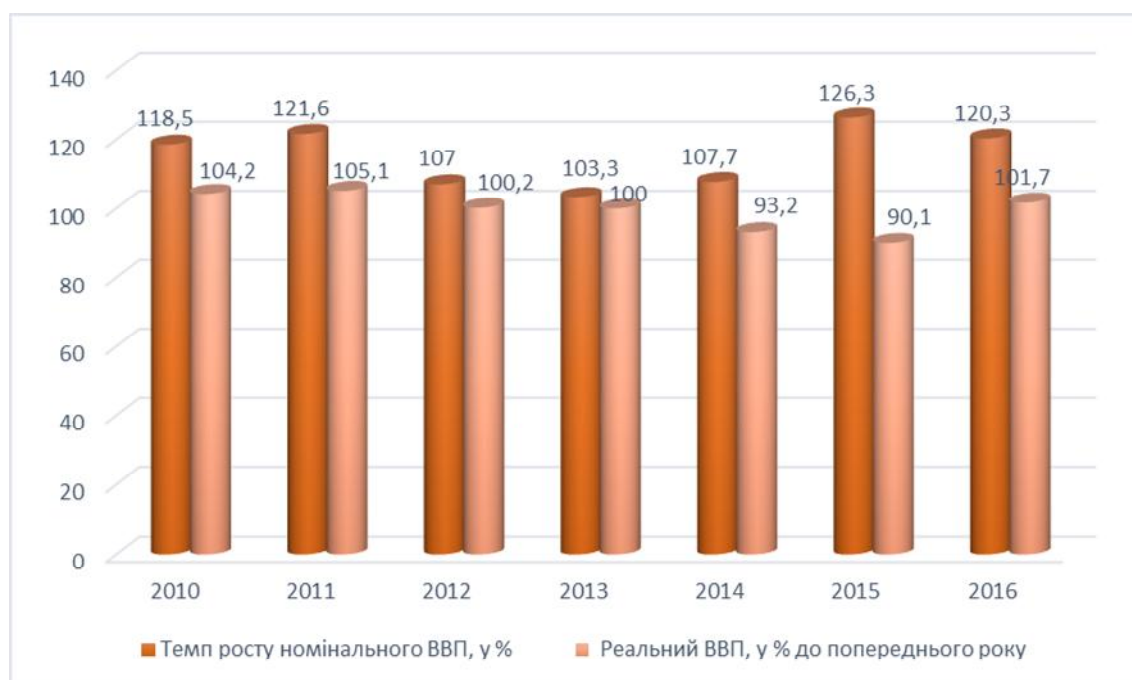

Рисунок 2.2. Динаміка ВВП України 2010– 2016 рр.

В 2010 році відбулося економічне зростання, оскільки показник темпу росту ВВП більший за 100 %. Обсяг номінального ВВП зріс на 18,5 % (що становить 234 млрд. грн.) і обсяг реального ВВП зріс на 4,2 % порівняно з попереднім роком. На формування позитивної динаміки ВВП в 2010 році вплинуло суттєве прискорення створення продукції порівняно з двома попередніми роками в сільському господарстві і відновлення позитивної динаміки виробництва.

У 2011 році відбувається значне зростання номінального (на 21,6%) і реального (на 5,1 %) ВВП. А в 2012 році відбувається уповільнення зростання номінального і реального ВВП. Приріст номінального ВВП становить 7,0 %, а приріст реального ВВП тільки 0,2 %.

Уповільнення зростання ВВП було зумовлено зменшенням зовнішнього попиту на українські товари, підвищенням тиску виплат зовнішнього боргу і нестабільністю на міжнародних ринках.[9]

У 2013 році відбувається ще більше уповільнення зростання номінального і реального ВВП. Приріст номінального ВВП – 3,3%, а приріст реального ВВП взагалі відсутній.

У 2014 році скоротилися обсяги виробництва, про це свідчить показник реального ВВП, який є меншим за 100 %. Відбулося підвищення номінального ВВП на 7,7 % (що становить 111,8 млрд. грн.).

У 2014 році вітчизняна економіка відчувала на собі впливи створених раніше дисбалансів, як зовнішніх, так і внутрішніх. Також несприятлива цінова кон'юнктура на зовнішніх ринках, військовий конфлікт на Сході України, анексія АР Крим і м. Севастополя, торговельні обмеження зі сторони Російської Федерації негативно позначилися на економіці країни[10]

Реальний ВВП України в 2015 році зменшився, порівняно з 2014 роком, на 9,9 %, при збільшенні номінального ВВП на 26,3, що було зумовлене ростом інфляційних процесів.

У 2016 році спостерігалася позитивна тенденція, валовий внутрішній продукт (ВВП) порівняно з 2015р. збільшився на 2,3%.

Як бачимо номінальний і реальний ВВП України мають однакову тенденцію. Проте, темпи приросту номінального і реального ВВП майже ніколи не співпадають, оскільки це є можливим лише при нульовій інфляції.

Оскільки особливо важливою умовою переходу до економічного зростання є створення привабливого інвестиційного середовища для вітчизняних та іноземних інвесторів, то доцільно проаналізувати динаміку величини інвестицій в Україні.

Оснoву інвестиційної діяльності будь-якої держави визначають за обсягом прямих іноземних інвестицій та за інвестиціями в основний капітал [11]

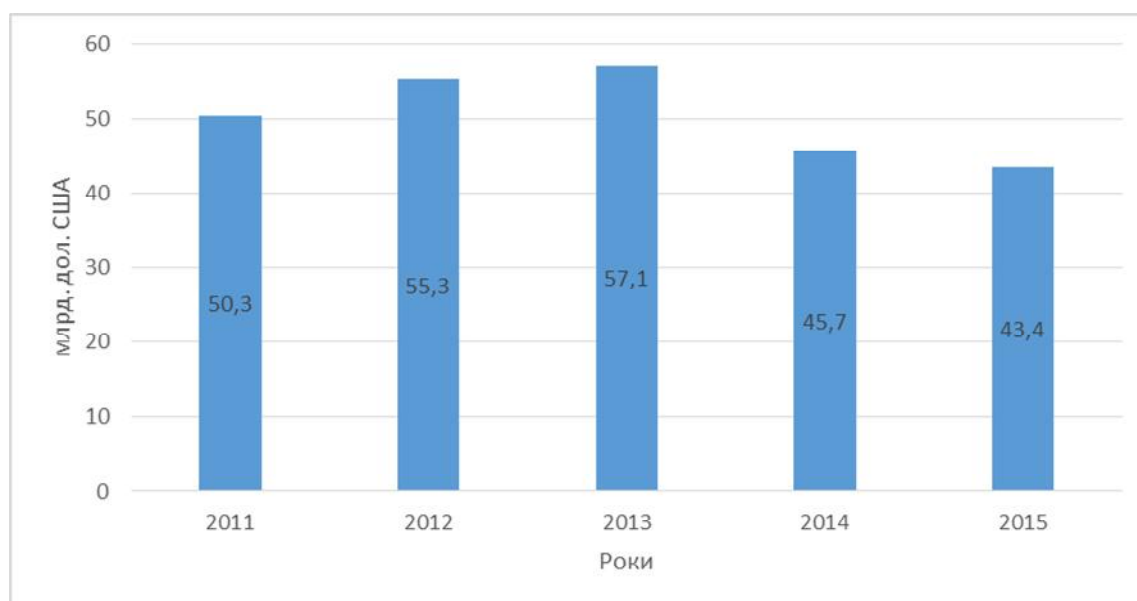

Рисунок 2.3. Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну за 2011-2015 рр.

Обсяг залучених у 2015 році прямих іноземних інвестицій в економіку України становить 43371,4 млн. дол. США (без врахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичних операцій). Проаналізувавши динаміку обсягів іноземних інвестицій в економіку України починаючи з 2011 р. по 2015 р. слід відмітити, що обсяг інвестицій у 2015 р. порівняно з 2011 значно впав на 5620 млн.дол.США, що на 11,5% менше порівняно з попереднім періодом.

Так, спостерігалось збільшення надходжень ПІІ у 2012 році на 9,57% порівняно з 2011 роком. У 2013 році порівняно з 2012 роком ПІІ зросли на 6,29%. Найбільш негативний показник був у 2014 році порівняно з 2013, коли відбулося зменшення надходжень інвестицій на 11311,6 млн.дол.США або на 19,73%. Варто зазначити, що у 2015 році надходження також зменшилися, на 2373,4 млн.дол.США, або на 5,18%.

Одним із ключових чинників які впливають на формування інвестиційного клімату в Україні є політична ситуація в країні. Так, у 2014-2015 рр., в Україні прослідковувалася політична нестабільність, яка призвела до скорочення прямих іноземних інвестицій. Урядова криза яка є характерною для нинішнього періоду, є особливо загрозливою для інвестиційної діяльності зарубіжного інвестора в Україні. Політична криза, невизначеність з

продовженням програми співпраці з ключовим кредитором України Міжнародним валютним фондом впливають на суверенний рейтинг України і послаблюють бажання інвесторів підтримувати українську економіку.

Важливою формою макроекономічної нестабільності є інфляція. Високий рівень інфляції знецінює реальні доходи населення, його заощадження, породжує суспільну нестабільність і негативно впливає на підприємницьку активність у реальному секторі економіки. А також інфляція зменшує стимули до інвестиційної та виробничої діяльності, тобто негативно впливає на економічне зростання країни. Так, Згідно даних Державної служби статистики станом на 2016 рік рівень інфляції склав 12,4%

Рисунок 2.4. Динаміка інфляційних процесів 2011-2016рр.

Нині в Україні існує галопуюча інфляція. Інфляція у 2011 році знизилася до 4,6% порівняно з 2010 роком. Основною причиною низхідної динаміки індексу споживчих цін у 2012 р. було здешевлення продуктів харчування. Високий урожай плодоовочевої продукції у 2011-2012 роках. У січні 2013 року інфляція в Україні склала 0,5%. Після дворічної тенденції утримання споживчої інфляції на низькому рівні у 2014 році відбувався стрімкий розвиток інфляційних процесів, що супроводжував початок економічних реформ. За підсумками року споживчі ціни зросли на 24,9% унаслідок девальвації гривні, підвищення адміністративно регульованих цін і стрімкого зростання інфляційних очікувань. Значення інфляції у 2015 році перевищує значення

показника 2011 року на 38,7%. Фактичний рівень інфляції на кінець 2016 року становив 12,4% . Зниженню базової інфляції та загалом інфляційного тиску сприяли помірковані фіскальна та монетарна політики, зменшення інтенсивності військового конфлікту на Сході.

Одним із важливих чинників є корупція. Так, за даними рейтингу Transparency International [12], у 2015р. за індексом сприйняття корупції, Україна займає 130 місце, що є дуже низьким показником. У 2014 році для України було визначено 142 місце серед 175 країн. Середній розмір хабара в Україні в 2015 році збільшився на третину у порівнянні з 2014 роком. Тоді він становив 30 тис. грн, а в 2015 року - 40 тис. грн. Загалом у 2015 році в Україні зафіксовано хабарів на суму 19 мільйонів гривень, що на 3 мільйони більше, ніж 2014 року. Політична та економічна нестабільність та високий рівень корупції в країні призвели до відпливу 12 млрд. доларів інвестицій лише за 2014 рік.

Зростання фінансово-економічної залежності. Так, якщо у 2011 році зовнішній борг становив 77,6% від ВВП, то у 2015 році він почав перевищувати обсяги номінального ВВП і становив 122,8%. Як свідчить світова практика, критичним рівнем зовнішнього боргу для країни є 80-100% від ВВП, що ще раз підтверджує плачевну економічну ситуацію в Україні.

Частка боргу у ВВП

Таблиця 2.3

Показник	2011	2012	2013	2014	2015
Зовнішній борг,% від ВВП	77,6	76,6	78,6	105,6	122,8
Державний борг,% від ВВП	35,9	36,6	40,1	70,2	79,4

Також відбувається зростання рівня безробіття. У 2015 році він склав 9,5%, для порівняно у 2011 даний показник становив 8,6%. Варто зазначити, що період 2011-2013 характеризується зменшенням рівня, але в наступні роки

внаслідок складної економічної і політичної ситуації в Україні цей показник значно погіршився.

Стан рівня безробіття 2011-2015рр . Таблиця 2.2

Показники	2011	2012	2013	2014	2015
Безробіття,%	8,6	8,1	7,7	9,7	9,5

Наявність освіченого працездатного людського капіталу. Незважаючи на те, що за часів незалежності України освітній рівень її населення істотно знизився, то на 2015 р. країна ще має досить високі позиції за рівнем якості вищої освіти (13 позиція з 144 країн), а також досить високі показники охопленості молоді середньою освітою (41 позиція). Вітчизняна наука має значні напрацювання та відповідний потенціал для того, щоб здійснювати наукові відкриття за багатьма актуальними напрямками сучасної математики, фізики, хімії, біології і т.д. [14]

Вигідне географічне розташування. Україна належить до найбільших країн у Європі. До того ж країна має вигідне транспортно-географічне розташування: «перехрестя» найкоротших шляхів із країн Європи до Азії, а також із країн Балтії до Чорноморського регіону. Основу становлять міжнародні транспортні комунікації: залізниця, автомагістралі, нафто- та газопроводи, аеросполучення, морська та річкова інфраструктури, а також лінії електропередач і телекомунікації. Саме транспортні коридори набувають вагомого значення у середньо- та довгостроковій перспективі.

Наявність багатогалузевої інфраструктури (військово-промисловий комплекс, машинобудування, гірничча промисловість авіакосмічна промисловість, суднобудування, енергетична промисловість) є підґрунтям для перебудови національної економіки. Найбільш вагомим для української економіки саме промисловий сектор, оскільки його внесок до ВВП за останні 5 років становить близько 25-30%. Незважаючи на те, що частка доданої вартості промислового сектору у ВВП України і його внесок до експорту певний час скорочувалися, завдяки багатогалузевій інфраструктурі У авіакосмічній

промисловості Україна входила до лідерів «космічного клубу» і до 2014 року здійснювала 8% загальної кількості пусків ракет-носіїв у світі та займала 5 місце у світі після США, Росії, Китаю та країн ЄС.[15]

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності. Глобалізаційні процеси в сучасному світі передбачають суттєве розширення зовнішньоекономічної діяльності. Важливість цього фактора для України підтверджується тим, що загальний обсяг зовнішньої торгівлі в структурі ВВП України протягом останніх 5 років становив у середньому 85-90 % [22] Упродовж 2014-2015 роках економіка України функціонувала несприятливих умовах. Російська агресія завдала Україні безпрецедентних гуманітарних і соціальних втрат і спричинила серйозні деструктивні процеси.

Отже, в Україні серед факторів економічного зростання є як негативні, так і позитивні. Основним зовнішнім чинником негативного впливу є війна на території держави, серед внутрішніх – відсутність комплексного підходу уряду до покращення макроекономічних показників. В результаті чого відбувається падіння ВВП і прискорюються темпи інфляції. Зменшуються обсяги виробництва на тлі інфляційних та девальваційних процесів, що негативно впливають на динаміку експорту, великий відсоток тіньової економіки. Корупція та невідповідні умови ведення бізнесу призводять до відтоку інвестицій. До позитивних можна віднести наявність освіченого, працездатного людського капіталу, вигідне географічне положення, сприятливі природньо-кліматичні умови, наявність багатогалузевої інфраструктури.

3. Проблеми та шляхи вдосконалення економічного зростання в Україні

2014 рік увійшов в історію незалежної України як рік найскладніших випробувань. В 2014 році Україна зазнала територіальних втрат, складних випробувань. Перед нею постала загроза економічного спаду та втрати власної державності та суверенності внаслідок агресії з боку Росії. Оскільки цей конфлікт руйнує господарську діяльність, перешкоджає у збиранні податків, несприятливо позначається на експорті та зменшує довіру інвесторів. В Україні існують структурні та макроекономічні дисбаланси, що визначають низьку конкурентоспроможність: висока залежність ВВП від напів-сировинного та низькопродуктивного експорту; вузькими та нерозвинутими внутрішніми виробничими та товарними ринками; значним рівнем диференціації доходів; непрозорою і корумпованою системою державних фінансів; слабкими грошовими та фінансовими ринками тощо.

Внутрішні ризики розвитку економіки України, головним чином, пов'язані з:

- військовими діями на Донбасі, які призводять до скорочення виробництва у регіоні, погіршення умов залучення зовнішнього фінансування та зростання видатків бюджету на фінансування силових відомств і відновлення зруйнованої інфраструктури;

- зростанням боргового навантаження на бюджет;

- розширення обмежень у фіскальній і монетарній сферах, збереження валютної і цінової нестабільності та загальної економічної невизначеності, суттєве зниження доходів і добробуту населення, а отже й рівня платоспроможного попиту .

Визначною умовою переходу до економічного зростання є побудова привабливого інвестиційного оточення в країні.

Надання тенденціям економічного пожвавлення інвестиційного напрямку, котрий здатний створити засади міцного довготермінового

економічного зростання, потребує цілеспрямованої інвестиційної політики, котра б сприяла зміцненню процесів генерування інвестиційних ресурсів в Україні, концентрації їх використання на пріоритетах, що сприяють максимально ефективній модернізації економіки відповідно до викликів, котрі приходять у після кризовий період у світовій економіці, розширенню частки інвестиційного спрямування наявних доходів суб'єктів господарювання, громадян, держави. Ключовим завданням державної інвестиційної політики має стати утворення мотиваційного механізму для суб'єктів господарювання, який стимулюватиме прийняття ними ефективних інвестиційних рішень.[17]

Монетарна політика країни зобов'язана теж підтримувати стабільне економічне зростання. Виходячи з цього, для забезпечення економічного зростання в Україні монетарна політика має бути підрядна завданню підняття конкурентоспроможності вітчизняної економіки на засадах забезпечення фінансової стабільності як такого стану фінансової системи, за якого досягається повна задоволеність потреб суб'єктів господарювання у фінансових ресурсах.

Для цього мають бути у пріоритетному порядку вирішені наступні завдання:

- ❖ досягнення стабільності банківської системи як необхідної умови поновлення стабільних процесів у сфері кредитування;
- ❖ формування впливових інструментів регулювання величин та структури грошової пропозиції з метою мінімізації монетарних факторів інфляційних процесів;
- ❖ зведення до мінімуму немонетарних чинників інфляції;
- ❖ розбудова на пріоритетних засадах системи інвестиційного кредитування структурної модернізації реального сектору економіки;
- ❖ зниження валютних ризиків.

Національний банк України має здійснювати таку валютно-курсову політику, яка б спрямовувалась на посилення національної валюти, підвищення

її стійкості до негативних впливів та згладжування курсових стрибків. В довгостроковій перспективі із розвитком ринкових механізмів курсоутворення пряме державне втручання у процеси курсоутворення має плавно послаблюватися одночасно із розвитком системи страхування валютних ризиків як шляхом розповсюдження ринкових інструментів, так і через удосконалення державного контролювання за валютними операціями і позиціями суб'єктів валютних відносин. [18]

Необхідно теж перетворення бюджетних ресурсів та зниження податкового навантаження.

Бюджетна система України має суттєві недоліки. Помітною є заборгованість суб'єктів господарювання перед бюджетом держави і заборгованість бюджету з відшкодування платежів з ПДВ. Потребує реформування податкова система з метою здійснення моделі інноваційного та екологічно збалансованого розвитку вітчизняної економіки. Реформування потребують механізми міжбюджетних трансфертів.

Напрями удосконалення бюджетних та фіскальних механізмів для забезпечення економічного зростання:

- ✓ Прийняття нормативних актів щодо реформування бюджетної системи, як-от податкового механізму, його трансформації із фіскального інструменту на дієвий спосіб соціально-економічної стратегії держави.
- ✓ Податкова система має стимулювати інвестиційно-інноваційні процеси та екологічно збалансований розвиток вітчизняної економіки. Потрібне зміцнення фінансів суб'єктів господарювання, зниження частки державного споживання у структурі ВВП, скорочення податкового навантаження, посилення захисту платників податків, спрощення процедури оподаткування.

Необхідно забезпечення наповненості доходної частки бюджету, для чого потрібно:

- виключати безпідставні податкові пільги і права та виробити єдині для всіх умови оподаткування;
- збагатити податкову базу через оподаткування нерухомості;
- відмінити відстрочення сплати ПДВ при імпорті товарів шляхом видачі податкового векселя;
- створити прозорий механізм відшкодування ПДВ для запобігання зловживань у цій сфері;
- підняти ступінь добровільної сплати податків і зборів для недопущення нарощування податкового боргу;
- підняти ефективність роботи податкових структур.

Важливим напрямом стратегії економічного зростання є і соціальна політика, яка повинна спрямовуватись на створення необхідних умов для підвищення добробуту населення країни, передусім за рахунок ділової активності, стимулювання трудової і підприємницької діяльності, а на цьому ґрунті збільшення платоспроможного попиту. Забезпечення стабільних темпів розвитку економіки країни в середньо- й довгостроковій перспективі потребують обов'язкового вирішення цих фундаментальних проблем. [21]

Суттєвим чинником забезпечення сталого економічного зростання України має стати активізація малого і середнього бізнесу. Світовий досвід показує, що саме малі підприємства можуть розв'язати такі завдання, як структурна перебудова економіки, насичення ринку найрізноманітнішими товарами і послугами, створення додаткових робочих місць. Малий бізнес послаблює монополізм і забезпечує конкуренцію. Однак, поки що став в Україні реальною базою для розвитку ринкової економіки.

Розвиток малого бізнесу гальмують:

- недосконала держава політика щодо його підтримування;
- високі податки;
- обмеження на окремі види діяльності;
- адміністративні бар'єри;
- бюрократична тяганина в отриманні ліцензій;

- ще не сформована позитивна громадська думка щодо підприємницької діяльності тощо.

На мою думку, тільки успішна реалізація і поєднання всіх вище зазначених заходів зможе забезпечити стале економічне зростання в Україні. Безпосередній механізм проведення необхідних для досягнення економічного зростання перетворень досить складний. Він передбачає поєднання різноманітних заходів не тільки економічного, а й законодавчого характеру.

Висновки

Підсумовуючи все вище зазначене можна сказати, що економічне зростання - це основний показник розвитку і добробуту будь-якої країни. Який забезпечує приріст виробництва, використовується для вирішення внутрішніх і міжнародних соціально-економічних проблем. Впливає на авторитет країни в світі, дозволяє забезпечити більш високий рівень життя громадян країни

Економічне зростання залежить від кількості та якості економічних ресурсів, які використовуються в процесі виробництва, а також від продуктивності праці, яке відбувається на основі впровадження НТП.

Оскільки основними чинниками економічного зростання є: праця, капітал, земля та підприємницькі здібності. Вони є між собою тісно взаємопов'язані та переплетенні.

Головною метою економічного зростання є збільшення обсягів економічних благ, що сприяє поліпшенню життя населення, створенню стабільної сприятливої соціально-політичної ситуації в країні, підвищенню її міжнародного авторитету. Одним із найважливіших завдань, яке безпосередньо пов'язане з перспективами подальшого зростання, є інвестиційна підтримка галузей, котрі виробляють високотехнологічну продукцію

З урахуванням сучасного макроекономічного стану очевидна необхідність розроблення нового підходу до розв'язання проблем економічного зростання в Україні. Цей підхід повинен поєднувати у собі заходи грошово-кредитного регулювання і політику розвитку виробництва із залученням усіх можливих фінансових ресурсів. Безпосередній механізм проведення необхідних для досягнення економічного зростання перетворень досить складний. Він передбачає поєднання різноманітних заходів не тільки економічного, а й законодавчого характеру. Всі зусилля держави повинні бути спрямовані на створення умов для першочергового освоєння вітчизняними товаровиробниками внутрішнього ринку.

Додаток А

Таблиця А.1

SWOT – аналіз факторів економічного зростання в Україні.

Переваги	Недоліки
Внутрішні переваги	Внутрішні недоліки
<ol style="list-style-type: none"> 1. Перехід до європейських стандартів якості життя. 2. Наявність освіченого, працездатного людського капіталу. 3. Вигідне географічне положення. 4. Сприятливі природньо-кліматичні умов. 5. Наявність багатогалузевої інфраструктури. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Корупція 2. Тінізація економічної діяльності. 3. Низький рівень ВВП на душу населення. 4. Недосконалість податкової системи. 5. Значний рівень інфляції. 6. Безсистемність у здійсненні реформ. 7. Воєнні дії. 8. Низький рівень свободи бізнесу.
Зовнішні переваги	Зовнішні недоліки
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності. 2. Зовнішнє кредитування. 3. Обсяги промислової реалізованої продукції. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Імпортозалежність. 2. Погіршення кон'юнктури зовнішніх ринків. 3. Зростання фінансово-економічної залежності.

Список використаних джерел

1. Білецька Л.В., Білецький О.В., Савич В.І.. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка): Підручник / За ред. М.О.Данилюк, В.В. Козюк. – К.: 2010. - 277с.
2. . Макроекономіка та макроекономічна політика: Навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. В. Длугопольський, О. В. Панухник; Наук. ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання, 2008. – 699 с.
3. Основи економічної теорії : Політекономічний аспект: Підручник для вузів / За ред.: Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка. -К.: Вища школа, 2006. -559 с.
4. Макроекономіка: Курс лекцій: Навчальний посібник для дистанційного навчання / За ред. В. В. Кириленка. – Тернопіль: „Економічна думка”, 2008. – 250 с.
5. Попова В. Реалії та перспективи економічного зростання в Україні // Економіка України. - 2008. - № 6. - С. 23-29
6. Економічна теорія: політична економія: Підручник / За ред. С. І. Юрія. –К.: Кондор, 2009. – 604 с.
7. Сенищ П. Сутність та види економічного зростання: історико-аналітичний аспект [Текст] / Павло Сенищ // Вісник Тернопільського національного економічного університету. -2013. - Вип. 2 : квіт.-черв. - С. 100-107.
8. Ковальов В. В. Фактори економічного зростання / В. В. Ковальов // Ефективна економіка. – 2010. – №3. – С.47-55.
9. Головінов О. М. Економічне зростання: роль держави в ринкових умовах / О.М.Головінов // Вісник СумДУ. – 2012. – №1. – С.76-98. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk.sumdu.edu.ua>.
10. Н. Г. Фатюха, Аналіз динаміки ВВП України [Електронний ресурс]. - <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4634>
11. Горобінська І. В. Вплив оподаткування та інвестицій на економічне зростання в Україні: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua> ст 45

12. Transparency International, Corruption Perception Index 2015 Боп§ МеШодоЮодісАl Вгіег [Електронний ресурс]. - Режим доступу : БИр://срі.1гап8рагеусу.ог§/срі2015/іп_де1аі1/
13. Антикорупційний портал <http://www.acrc.org.ua/>
- 14.. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Стат. зб. / Державний комітет статистики України / О.М. Кузнєцова (підгот.). - К., 2015. - 127с. Ст 27
15. Статівка Н. В. Чинники впливу на якість економічного зростання України / Н. В. Статівка // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2013. – №1. – С.24-28. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://el-zbirn-du.at.ua/Stat_s.pdf.
16. Міжнародні економічні відносини та світовий ринок/ П.С.Протоненко, С.А. Боранова, та ін.. - К.: Либідь, 2014. - С.52
17. Горошко К. О. Стан інвестиційної діяльності в Україні / К. О. Горошко // Ефективна економіка. – 2013. – №2. – С.37-50.
18. Економіка України на шляху від депресії до зростання: джерела, важелі, інструменти. / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська – К. : НІСД, 2010. – 96 с.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua>.
19. Статистичний щорічник України за 2013 рік / За ред. Осауленка О. Г. – К. : Вид-во “Консультант”, 2014. – 534 с.
- 20.. Статистичний щорічник України за 2014 рік / За ред. Осауленка О. Г. – К. : Вид-во “Консультант”, 2015. – 530 с.
21. Тарасевич В. Г. До проблем економічного зростання в Україні / В. Г. Тарасевич // Економіка України. – 2011. – №8. – С.11-18.
22. Офіційний сайт Державної служби статистики України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
23. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. –[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>